



ΑΜΦΙΒΙΟΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ • ΤΕΥΧΟΣ 70 • ΕΥΡΩ 1,25
ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2007

με την υποστήριξη του ΥΠΕΧΩΔΕ

Προστασία ειδών και ενημέρωση

**Η πανευρωπαϊκή γιορτή
των πουλιών
στη Νέα Αγαθούπολη**



ΑΦΙΕΡΩΜΑ

**Κύπρος και
προστατευόμενες περιοχές**

- ... Φυσικό περιβάλλον και Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000
- ... Διαχειριστικά σχέδια για προστατευόμενες περιοχές
- ... Το έργο «Ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για 8 περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000»
- ... Το έργο LIFE ΦΥΣΗ «Προστασία και διαχείριση των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο»
- ... Η συμβολή του ΕΚΒΥ στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών της Κύπρου

Σε αυτό το τεύχος

Προστασία ειδών και ενημέρωση. Η διδακτική ιστορία ενός βοσκού από την Ανδαλουσία (σελ. 3).

Η Κύπρος, ένα νησί με ανεκτίμητους φυσικούς πόρους, έχει προτείνει 38 περιοχές για να συμπεριληφθούν στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 (σελ. 4-5).

Η Κυπριακή Δημοκρατία, στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής της πολιτικής και της κάλυψης των ευρωπαϊκών υποχρεώσεών της, προχωρά στην εκπόνηση Σχεδίων Διαχείρισης για τις περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στο έδαφός της (σελ. 6).

Το έργο «Ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για οκτώ περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000» στην Κύπρο (σελ. 7).

Το Πρόγραμμα LIFE ΦΥΣΗ «Προστασία και διαχείριση των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο» (σελ. 7-8).

Το ΕΚΒΥ συνδράμει την προσπάθεια διατήρησης και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών της Κύπρου, αναλαμβάνοντας δράσεις που συμβάλλουν στη μεταφορά τεχνογνωσίας, στην πιλοτική εφαρμογή των αρχών της διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και φυσικών πόρων, στην περιβαλλοντική ενημέρωση και εκπαίδευση για την αειφορία (σελ. 9-15).

Η πανευρωπαϊκή γιορτή των πουλιών και οι φθινοπωρινές ξεναγήσεις στον υγρότοπο της Νέας Αγαθούπολης (σελ. 16).



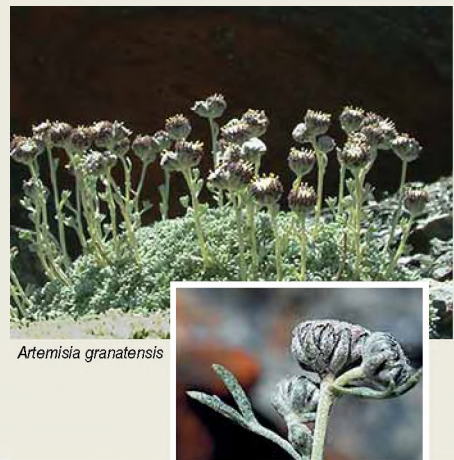
Φωτ. Γ. Ιωαννίδης



Αγία Άννα, φωτ. Γ. Ιωαννίδης

Η περιπέτεια ενός βοσκού από την Ανδαλουσία

Στο τέλος του έτους 1999, η Ανδαλουσία της Ισπανίας αναστατώθηκε από την καταδίκη ενός βοσκού, στην κατοχή του οποίου βρέθηκαν 150 γραμμάρια «βασιλικού χαμομηλιού» ή «χαμομηλιού της Σιέρα Νεβάδα», το λατινικό όνομα του οποίου είναι *Artemisia granatensis*. Οι εισαγγελικές αρχές αντιμετώπισαν τη συλλογή του φαρμακευτικού φυτού ως οικολογικό αδίκημα εναντίον προστατευόμενου είδους της δασικής χλωρίδας. Το δικαστήριο καταδίκασε τον βοσκό σε 2 έτη και 3 μήνες φυλάκιση και του επέβαλε χρηματικό πρόστιμο 250.000 πεσσετών (περίπου 500.000 δρχ.).



Artemisia granatensis

Η επιβολή της βαριάς ποινής σε έναν φτωχό βοσκό, κάτοικο της περιοχής όπου εμφανίζεται το είδος, έγινε πρωτοσέλιδο των εφημερίδων, όχι μόνο της Ανδαλουσίας, αλλά και άλλων Περιφερειών, όπως της Καταλονίας και της Αστουρίας. Το 86% των αναγνωστών τάχθηκαν υπέρ του βοσκού, ακόμα και περιβαλλοντικές οργανώσεις. Ένας καθηγητής του Πανεπιστημίου της Γρανάδας ανέλαβε τα έξοδα υπεράσπισης και τα Χριστούγεννα του 1999 πολλοί έστειλαν επιταγές στην οικογένειά του για να πληρωθεί το χρηματικό πρόστιμο, ενώ ορισμένοι ανέλαβαν τα έξοδα σπουδών των παιδιών του. Κάποιοι χαρακτήρισαν τον βοσκό «ενδημικό είδος υπό εξαφάνιση» που πρέπει να προστατευθεί!

Για την ιστορία, ο πρώτος που αναγνώρισε, περιέγραψε, ονομάτισε το ενδημικό αυτό είδος της Σιέρα Νεβάδα και το κατέστησε γνωστό στην επιστημονική κοινότητα ήταν ο διάσημος Ελβετός Βοτανικός Edmont Boissier το 1837, αφηγούμενος ότι το συγκεκριμένο είδος είναι συχνό και άφθονο στις υψηλές και απότομες πλαγιές της Σιέρα Νεβάδα, σε πετρώδεις ξηρούς και χιονοσκεπείς τόπους, μέχρι τις υψηλότερες κορυφές της. Το 1909, ένας άλλος διάσημος βοτανικός, ο Pio Font I Quer, αναφέρει ότι, το εν λόγω είδος βρίσκεται σε άμεσο κίνδυνο εξαφάνισης, λόγω της ανεξέλεγκτης ληστρικής συλλογής του για εμπορία, όχι τόσο για τις ιαματικές, κατά της δυσπεψίας, ιδιότητές του, όσο για την υψηλή τιμή του, λόγω σπανιότητας. Το 1982, με Βασιλικό Διάταγμα, το είδος περιλήφθηκε στον κατάλογο των προστατευόμενων ειδών της δασικής χλωρίδας, με τον χαρακτηρισμό του ως ενδημικό είδος που κινδυνεύει άμεσα με αφανισμό και χρήζει άμεσης αυστηρής προστασίας. Έτσι δικαιολογήθηκε και η αυστηρή ποινή που επιβλήθηκε στον βοσκό Miguel Callegos, κατοίκου του χωριού Καπιλέιρα, το οποίο βρίσκεται στην καρδιά της αλπικής ζώνης της Σιέρα Νεβάδα και ανήκει στην περιοχή της Γρανάδας.

Ο άτυχος βοσκός, πατέρας δυο αγοριών, έβοσκε ανέκαθεν το κοπάδι του στην περιοχή όπου φύεται το «βασιλικό χαμομήλι», σε υψόμετρο πάνω από 2.350 μέτρα. Στο δικαστήριο, ο συνήγορός του ισχυρίστηκε ότι ο πελάτης του δεν γνώριζε ότι το είδος προστατεύεται και ότι συνέλεξε το φυτό για να το

χρησιμοποιήσει ως φάρμακο κατά της δυσπεψίας, από την οποία έπασχε το ένα από τα παιδιά του. Δεν το συνέλεξε, επομένως, για εμπορία, αλλά για δική του χρήση, καθώς δεν είχε χρήματα για να αγοράσει τα κατάλληλα φάρμακα. Επίσης, ισχυρίστηκε ότι έκανε χρήση φυσικού πόρου της περιοχής όπου ζει. Η κατηγορούσα αρχή απέρριψε τα παραπάνω επιχειρήματα, αντιλέγοντας ότι δεν δικαιολογείται άγνοια νόμου και ότι για τη δυσπεψία θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει άλλα βότανα, περισσότερο αποτελεσματικά, όπως ο αγριοδυόσμος ή η μέντα, τα οποία βρίσκονται σε αφθονία.

Στην έφεση που εκδικάστηκε το 2001, ο συνήγορος υπεράσπισης δεν χρησιμοποίησε τα επιχειρήματα περί άγνοιας νόμου ή χρήσης για φαρμακευτικούς σκοπούς, τα οποία είχαν απορριφθεί πρωτοδίκως, αλλά το επιχείρημα ότι τα ονόματα των φυτών που αναφέρονται στο Βασιλικό Διάταγμα του 1982, είναι καταχωρημένα με το λατινικό τους όνομα, οπότε ο πελάτης του δεν ήταν υποχρεωμένος να γνωρίζει λατινικά, ενώ επιπλέον, δεν είχε γίνει και καμία ενημέρωση των κατοίκων της περιοχής. Με το επιχείρημα αυτό, ο βοσκός Miguel Callegos αθώωθηκε και η περιπέτειά του έληξε.

Η αληθινή αυτή ιστορία αποτελεί χαρακτηριστικό και ενδεικτικό παράδειγμα για τη σημασία που έχει η ενημέρωση του κοινού, ιδιαίτερα του πληθυσμού που ζει σε περιοχές εμφάνισης των προστατευόμενων ειδών. Τα διατάγματα και οι κόκκινοι κατάλογοι δεν αρκούν για την προστασία ενός είδους, αν δεν υπάρχει η ανάλογη και κατάλληλη ενημέρωση.

Σπύρος Ντάφης



Φωτ. Αρχείο EKYB/Θ. Ιακωβίδης





Ophisops elegans schlueteri, φωτ. Γ. Ιωαννίδη

ΚΥΠΡΟΣ



ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ



Ενδημικό είδος κυκλάμινου της Κύπρου, φωτ. Γ. Ιωαννίδη



Αλυκές Λάρνακας, φωτ. Γ. Ιωαννίδη

Το φυσικό περιβάλλον της Κύπρου

και το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000

Η Κύπρος, το τρίτο σε μέγεθος νησί της Μεσογείου, με έκταση 9.251 τετραγωνικά χιλιόμετρα, βρίσκεται στο όριο τριών Ηπείρων: της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής. Το κλίμα της είναι Μεσογειακό με ξηρά, θερμά καλοκαίρια και βροχερούς, αλλά ήπιους χειμώνες, ενώ οι δυο ενδιάμεσες μεταβατικές περίοδοι είναι σύντομες και παρουσιάζουν ασταθείς μετεωρολογικές συνθήκες. Στη διαμόρφωση των μετεωρολογικών συνθηκών στις διάφορες περιοχές της Κύπρου, αλλά και στη δημιουργία τοπικών φαινομένων, σημαντικό ρόλο παίζουν η οροσειρά του Τροόδους και, σε μικρότερο βαθμό, η οροσειρά του Πενταδάκτυλου. Αιτία της δημιουργίας τοπικών φαινομένων στις παράλιες περιοχές είναι, επίσης, η παρουσία της θάλασσας που περιβάλλει το νησί. Η μέση ετήσια βροχόπτωση είναι περίπου 480 χιλιοστά, ενώ οι περισσότερες βροχές πέφτουν κατά την περίοδο Νοεμβρίου-Μαρτίου. Η βροχόπτωση του καλοκαιριού είναι πολύ χαμηλή και αφορά, κυρίως, στις ορεινές περιοχές και στην κεντρική πεδιάδα.

Το νησί χωρίζεται σε τέσσερις φυσικές περιοχές:

1. την οροσειρά του Τροόδους, που αποτελείται από πυριγενή πετρώματα και συνθέτει το γεωλογικό υπόβαθρο και το κυρίαρχο μορφολογικό στοιχείο του νησιού,
2. την οροσειρά του Πενταδάκτυλου, αποτελούμενη από σκληρούς ανακρυσταλλωμένους ασβεστόλιθους που περιβάλλονται από ιζηματογενή πετρώματα,
3. την πεδιάδα της Μεσαορίας, που χαρακτηρίζεται από επίπεδες έως ελαφρώς επικλινείς, αλλουβιακές πεδιάδες και χαμηλούς, τραπεζοειδείς και κωνικούς, λόφους,
4. την παραλιακή ζώνη, το μεγαλύτερο τμήμα της οποίας αποτελείται από βραχώδεις και χαλικώδεις παραλίες και μικρούς, αμμώδεις κόλπους.

Χλωρίδα - Πανίδα

Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της ποικιλομορφίας των τοπίων της, των γεωλογικών σχηματισμών και του κλίματός της, η Κύπρος είναι ένα νησί με πλούσια χλωρίδα. Η αυτόχθονη χλωρίδα περιλαμβάνει 1.610 είδη, εκ των οποίων ένας μεγάλος αριθμός θεωρούνται σπάνια και 108 είναι ενδημικά. Η σημαντικότερη περιοχή ενδημισμού θεωρείται το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους που φιλοξενεί 74 ενδημικά είδη, 13



από τα οποία είναι τοπικά ενδημικά. Η οροσειρά του Πενταδάκτυλου και η χερσόνησος του Ακάμα είναι, επίσης, σημαντικές περιοχές ενδημισμού.

Η πανίδα της Κύπρου, επίσης πλούσια, περιλαμβάνει πολλά είδη θηλαστικών, αμφιβίων και ερπετών, πουλιών, ψαριών, καθώς και μια μεγάλη ποικιλότητα εντόμων. Έως σήμερα, στο νησί έχουν καταγραφεί 30 είδη θηλαστικών, 16 από τα οποία είναι νυχτερίδες, 10 χερσαία θηλαστικά, 3 δελφίνια και 1 είδος φώκιας. Το μεγαλύτερο θηλαστικό του νησιού είναι το ενδημικό αγρινό (*Ovis gmelini orphion*). Η Κύπρος φιλοξενεί, επίσης, 22 είδη ερπετών, εκ των οποίων τα 8 είναι φίδια, τα 11 σαύρες και τα 3 χελώνες (2 θαλάσσιες και 1 του γλυκού νερού). Μεγάλη είναι και η ποικιλότητα εντόμων, με 52 είδη πεταλούδας, 9 από τα οποία είναι ενδημικά.

Η Κύπρος βρίσκεται σε έναν από τους οκτώ κύριους διαδρόμους μετανάστευσης των πουλιών από Ευρώπη προς Αφρική και αντίστροφα. Τα πουλιά που έχουν καταγραφεί μέχρι σήμερα στο νησί ανέρχονται σε 375 είδη. Σε αυτά περιλαμβάνονται 2 ενδημικά είδη, η σκαλιφούρτα (*Oenanthe cypriaca*) και ο τρυπομάζης (*Sylvia melanothorax*) και 4 ενδημικά υποείδη: το θουπί (*Otus scops cyprius*), ο δωδεκάτης (*Parus ater cypriotis*), η κίσσα (*Garrulus glandarius glazeri*) και ο δενδροβάτης (*Certhia brachydactyla dorothea*). Το νησί φιλοξενεί, τέλος, και σημαντικά είδη αρπακτικών, όπως ο μαυροπετρίτης (*Falco eleonorae*) και ο αυτοκρατορικός αετός (*Aquila heliaca*).

Η θαλάσσια ζωή περιλαμβάνει τουλάχιστον 197 είδη ψαριών, φώκιες, θαλάσσιες χελώνες, καθώς και πολλά είδη καβουριών, σφουγγαριών και εχινόδερμων. Η πράσινη χελώνα (*Chelona mydas*) και η καρέτα καρέτα (*Caretta caretta*) φωλιάζουν στις δυτικές ακτές και είναι αυστηρώς προστατευόμενα είδη.



Dolichophis jugularis, φωτ. Γ. Ιωαννίδης

Το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο

Η Κύπρος έχει προτείνει 38 περιοχές για να συμπεριληφθούν στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000, συνολικής έκτασης 69.479 εκτάρια. Οι περιοχές αυτές, οι οποίες εκτείνονται σε ολόκληρο το νησί, περιλαμβάνουν δασικές εκτάσεις, παραλιακές και θαλάσσιες ζώνες και πεδιάδες. Είναι αντιπροσωπευτικές των ορεινών όγκων (π.χ. Οροσειρές του Τροόδου και του Πενταδάκτυλου), των παράκτιων περιοχών, των

υγροτόπων (π.χ. Αλυκή Λάρνακας) και φιλοξενούν τους τύπους οικοτόπων και τα είδη των Παραρτημάτων της Οδηγίας.

Επίσης, με βάση την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, εκπονήθηκε προκαταρκτικός κατάλογος τύπων οικοτόπων και ειδών υποψηφίων προς ένταξη στα Παραρτήματα I και II της Οδηγίας. Συνολικά, αναγνωρίστηκαν 10 τύποι οικοτόπων, οι οποίοι προτάθηκαν ως προσθήκες στο Παράρτημα I της Οδηγίας.

Οι υποψήφιοι προς ένταξη στην Οδηγία οικοτόποι είναι:

- Θαμνώδεις και δασικές συστάδες *Quercus alnifolia* (λατζιά)
- Δασικές συστάδες με *Quercus infectoria* (δρυς)
- Δάση με *Cedrus brevifolia* (κέδρος)
- Τυρφώνες του Τροόδου
- Σερπεντινόφιλα λιβάδια της Κύπρου
- Θαμνώνες *Genista fasselata* (ρασιήν του Τροόδου)
- Αλμυρά λιβάδια και αλοφυτικοί θαμνώνες του εσωτερικού της Κύπρου
- Βλάστηση σε κροκαλώδεις και χαλικώδεις παραλίες με *Taraxacum aphrogenes* (ταραξάκον το αφρογενές) ή *Taraxacum hellenicum* (ταραξάκον το ελληνικό)
- Ξηρόφιλοι θαμνώνες με *Crataegus azarolus* var. *aronia* (μοσφιλιά)
- Γκρίζες θίνες με βλάστηση σκληρόφυλλων (*Pistacio-Rhamnetalia*)

Στα υποψήφια προς ένταξη είδη περιλαμβάνονται το αγρινό, ο νυχτοκόρακας, τα φίδια *Coluber cypriensis* και *Natrix natrix cypriaca*, η πράσινη χελώνα, το ασπόνδυλο *Propomarcus cypriacus*, 6 είδη πτηνών, καθώς και 17 είδη χλωρίδας.

Σύμφωνα με την Κοινοτική Νομοθεσία [Οδηγία για τη Διατήρηση των Φυσικών Οικοτόπων και της Άγριας Χλωρίδας και Πανίδας (92/43/ΕΕΚ), Άρθρο 6 παράγραφος 1], αλλά και την εθνική νομοθεσία [Ο περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμος Αρ. 153(Ι)/2003], για τις περιοχές περιβαλλοντικής σημασίας, τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν τα αναγκαία μέτρα προστασίας, συμπεριλαμβανομένων των κατάλληλων διαχειριστικών σχεδίων.

Σήμερα, η Κύπρος βρίσκεται στο στάδιο της ετοιμασίας διαχειριστικών σχεδίων για τις περιοχές που έχουν προταθεί προς ένταξη στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000, με στόχο την εκπόνηση και υλοποίηση διαχειριστικών σχεδίων στις περιοχές αυτές, ώστε να διασφαλισθεί η προστασία των ειδών και οικοτόπων που φιλοξενούν.

Δέσπω Ζαβρού
Λειτουργός Περιβάλλοντος, Υπηρεσία Περιβάλλοντος



Οροσειρά Τροόδου, φωτ. Γ. Ιωαννίδης





ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΚΥΠΡΟΣ & ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ



Muscari sp., φωτ. Γ. Ιωαννίδης

Τα διαχειριστικά σχέδια για τις προστατευόμενες περιοχές της Κύπρου

Στην Κύπρο, η φιλόδοξη προσπάθεια προστασίας και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών σηματοδοτήθηκε το 1998, με τη σύνταξη ενός Εθνικού Καταλόγου προτεινόμενων Τόπων Κοινοτικής Σημασίας, μέσω του προγράμματος «Ειδικές Περιοχές Προστασίας στην Κύπρο (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)». Ακολούθησε η δημιουργία αρχείου οικολογικών δεδομένων και βάσης δεδομένων (BIOCYPRUS), η οποία περιέχει τα στοιχεία των τυποποιημένων δελτίων δεδομένων για κάθε προτεινόμενη προς ένταξη στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 περιοχή. Στην παρούσα φάση, αναμένεται η έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όσον αφορά στις 38 περιοχές, οι οποίες προτάθηκαν για ένταξη στο Δίκτυο, καθώς και η περάτωση των διαχειριστικών τους σχεδίων.

Ο όρος «διαχειριστικό σχέδιο» αναφέρεται στο προκαθορισμένο σχέδιο, το οποίο αναπτύσσει και προωθεί δράσεις ή ενέργειες που στοχεύουν στην αειφόρο διαχείριση και προστασία των περιοχών του Δικτύου, με τρόπο αποτελεσματικό και σε βάθος χρόνου. Το σχέδιο διαχείρισης αποτελεί εργαλείο απαραίτητο για την αειφορική διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής, καθώς οι πολυδιάστατες απαιτήσεις για ορθή διαχείριση των περιοχών αυτών έχουν αυξηθεί κατακόρυφα, μετά τις πολλαπλές επιδράσεις και πιέσεις από τον σύγχρονο άνθρωπο. Έτσι, η προστασία τους απαιτεί προσεκτικά σχεδιασμένες δράσεις που σχετίζονται με την προστασία και διαχείριση των οικοτόπων, της χλωρίδας, της πανίδας, των χρήσεων γης, καθώς και με τη ρύθμιση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Αυτός είναι ο στόχος των διαχειριστικών σχεδίων, τα οποία κατευθύνουν σε μια συστηματική και τεκμηριωμένη προσέγγιση όσον αφορά στην προστασία της βιοποικιλότητας. Η αναθεώρηση των διαχειριστικών σχεδίων θεωρείται επιβεβλημένη, καθώς η επιτυχία τους δεν εξαρτάται μόνο από περιβαλλοντικές παραμέτρους,

αλλά και από άλλες μεταβλητές, όπως οι κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες κάθε περιοχής.

Μέχρι στιγμής, στην Κύπρο έχει δρομολογηθεί η ετοιμασία 12 συνολικά διαχειριστικών σχεδίων για ισάριθμες περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000.

Από αυτά, τα 8 εντάσσονται στο πλαίσιο του έργου «Ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για οκτώ περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000» και πρόκειται να ολοκληρωθούν περί τα τέλη του 2007, ενώ τα υπόλοιπα 4 διαχειριστικά σχέδια υλοποιούνται μέσω του Προγράμματος LIFE ΦΥΣΗ «Προστασία και διαχείριση των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο» και αναμένεται να ολοκληρωθούν έως τον Απρίλιο του 2008.

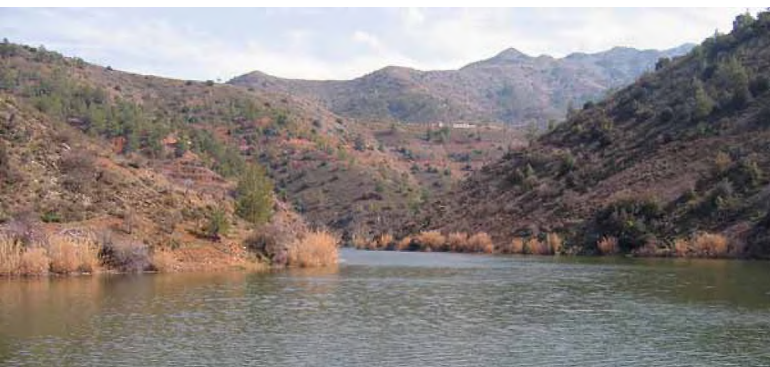
Εκτός από την ετοιμασία των 12 διαχειριστικών σχεδίων, έχουν αρχίσει οι διαδικασίες για την εκπόνηση άλλων 13, ενώ το Τμήμα Δασών έχει ενεργοποιήσει τις σχετικές διαδικασίες για την ετοιμασία σχεδίων διαχείρισης και για τις υπόλοιπες (δασικές) περιοχές του Δικτύου.

Βέβαια, η μεγάλη πρόκληση έγκειται στην εφαρμογή ενός διαχειριστικού σχεδίου. Αυτό, άλλωστε, αποτελεί και το ζητούμενο της φιλόδοξης εργασίας που εκπονείται. Οι βασικότεροι και καταλυτικής σημασίας παράγοντες για την αποτελεσματική εφαρμογή των διαχειριστικών σχεδίων είναι:

1. Ορθή κατανομή επαρκών χρηματικών κονδυλίων για τις προγραμματιζόμενες δράσεις.
2. Ικανοποιητικός αριθμός ανθρώπινου εργατικού δυναμικού.
3. Καθορισμός ρεαλιστικών στόχων, στο πλαίσιο ενός λογικού χρονοδιαγράμματος.
4. Συνεπής, τακτικώς αναθεωρούμενη και συνεχιζόμενη σε βάθος χρόνου εφαρμογή των όσων προβλέπονται από τα διαχειριστικά σχέδια.

Η Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος της Κυπριακής Δημοκρατίας, ως συντονιστής και ανάδοχος φορέας των έργων, μαζί με τους συνεργαζόμενους φορείς, έχουν δεσμευθεί να κάνουν το μέγιστο δυνατό για τη διασφάλιση της μακροχρόνιας εφαρμογής των διαχειριστικών σχεδίων των προστατευόμενων περιοχών της Κύπρου, ακρογωνιαίου λίθου της πολιτικής για την προστασία της βιοποικιλότητας του νησιού.

Δημήτρης Κουτρουκίδης
Λειτουργός Περιβάλλοντος, Υπηρεσία Περιβάλλοντος



Ταμειευτήρας στην Κύπρο, φωτ. Γ. Ιωαννίδης



Το έργο «Ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για οκτώ περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000»

Η Κυπριακή Δημοκρατία, στο πλαίσιο εφαρμογής της περιβαλλοντικής της πολιτικής και της κάλυψης των ευρωπαϊκών υποχρεώσεών της για τη διατήρηση και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος, προχώρησε σε σειρά ενεργειών, με σκοπό την ετοιμασία σχεδίων διαχείρισης για τις περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στο έδαφός της.

Προς την κατεύθυνση αυτή, τον Αύγουστο του 2006, ανέθεσε, κατόπιν ανοικτού διαγωνισμού, την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης οκτώ περιοχών του νησιού που έχουν προταθεί για ένταξη στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000. Η εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης για τις συγκεκριμένες περιοχές χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Μεταβατική Βοήθεια (Transition Facility) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αναθέτουσα Αρχή είναι η Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος της Κύπρου, ενώ στην Καθοδηγητική Επιτροπή του έργου μετέχουν:

- το Τμήμα Δασών (Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος),
- το Τμήμα Αλιείας και Θαλάσσιων Ερευνών (Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος),
- το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως (Υπουργείο Εσωτερικών),
- το Γραφείο Προγραμματισμού,
- το Ταμείο Θήρας (Υπουργείο Εσωτερικών),
- η Ένωση Κοινοτήτων,
- η Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων Κύπρου.

Ειδικότερα, οι οκτώ περιοχές, για τις οποίες ετοιμάζονται διαχειριστικά σχέδια, είναι οι ακόλουθες:

- 1) «CY200005 Μαδαρή - Παπούτσα»,
- 2) «CY5000006 Λιμνάτης»,
- 3) «CY4000001 Πόλις - Γιαλιά»,
- 4) «CY4000009 Σκούλλη»,
- 5) «CY2000002 Άλυκος Ποταμός - Άγιος Σωζόμενος»,
- 6) «CY6000003 Λύμπια - Αγία Άννα»,
- 7) «CY2000003 Μιτσερό» και
- 8) «CY2000001 Μάμμαρι - Δένεια».

Τα διαχειριστικά σχέδια για τις περιοχές αυτές αναμένεται να ολοκληρωθούν έως τον Δεκέμβριο του 2007.

Δημήτρης Κουτρουκίδης
Λειτουργός Περιβάλλοντος, Υπηρεσία Περιβάλλοντος

Το έργο LIFE ΦΥΣΗ «Προστασία και διαχείριση των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο»

Το έργο LIFE ΦΥΣΗ αφορά στην προστασία και διαχείριση πέντε περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο, με κύριο σκοπό την εφαρμογή άμεσων δράσεων για την προστασία και αειφορική διαχείριση ορισμένων τύπων οικοτόπων και ειδών.



Αγία Άννα, φωτ. Γ. Ιωαννίδης

Η ταυτότητα του έργου

Διάρκεια: Νοέμβριος 2004 - Απρίλιος 2008

Δικαιούχος: Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος της Κυπριακής Δημοκρατίας

Εταίροι:

Τμήμα Δασών και Τμήμα Αλιείας και Θαλασσιών Ερευνών του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος της Κυπριακής Δημοκρατίας
Ταμείο Θήρας του Υπουργείου Εσωτερικών
Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων (ΕΚΒΥ)
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Εταιρεία ΑΝΤΛΑΝΤΙΣ Συμβουλευτική Κύπρου
Εταιρεία ΟΙΚΟΣ ΕΠΕ - Διαχείριση Φυσικού Περιβάλλοντος

Χρηματοδότηση: Το έργο, με αριθμό συμβολαίου LIFE 04NAT/CY/000013, συγχρηματοδοτείται από τη Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος της Κυπριακής Δημοκρατίας.





ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΚΥΠΡΟΣ & ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ



Mediodactylus kotschy, φωτ. Γ. Ιωαννίδης

Το έργο εστιάζει σε δράσεις, οι οποίες ενισχύουν την επιχειρησιακή ικανότητα των αρμοδίων για τη διαχείριση κυπριακών υπηρεσιών, αλλά και σε δράσεις εφαρμογής ποικίλων διαχειριστικών παρεμβάσεων στις ακόλουθες περιοχές:

- 1) «CY3000005 Κάβο Γκρέκο»,
- 2) «CY4000003 Κοιλιάδα Διαρίζου»,
- 3) «CY4000004 Βουνί Παναγιάς»,
- 4) «CY5000004 Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους» και
- 5) «CY6000002 Αλυκές Λάρνακας».

Οι περιοχές αυτές έχουν προταθεί για ένταξη στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 ως Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (pSCI) και οι τρεις τελευταίες έχουν ήδη χαρακτηριστεί ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας (SPA). Πρόκειται για περιοχές που έχουν υποστεί και συνεχίζουν να υφίστανται σημαντικές ανθρωπογενείς πιέσεις (δραστηριότητες αναψυχής, αλιεία, πυρκαγιές, διαχείριση υδάτων, φύτευση ξενικών ειδών και επέκταση καλλιεργειών), οι οποίες έχουν επιφέρει σοβαρή αλλοίωση των φυσικών γνωρισμάτων τους, γεγονός που κατέστησε την ανάγκη λήψης μέτρων για την προστασία τους επιβεβλημένη.

Ο απώτερος σκοπός του έργου είναι η εκπόνηση διαχειριστικών σχεδίων για τις συγκεκριμένες περιοχές, καθώς και η υλοποίηση δράσεων, ώστε να διασφαλισθεί η προστασία οικοτόπων και ειδών χλωρίδας και πανίδας. Στην περιοχή Αλυκές Λάρνακας υλοποιούνται συγκεκριμένες δράσεις καθώς το σχέδιο διαχείρισης της περιοχής υφίσταται και είναι σε εφαρμογή τα τελευταία 10 έτη.

Ειδικότερα, οι επιμέρους σκοποί του έργου είναι:

- Ετοιμασία οδηγού και εκπόνηση διαχειριστικών σχεδίων σχετικά με τους οικοτόπους και τα είδη των εμπλεκόμενων περιοχών.
- Εξάπλωση των θαμνώνων του είδους *Zizyphus lotus*, με φυτεύσεις και απομάκρυνση των ξενικών ειδών.

- Λεπτομερής χαρτογράφηση και σήμανση των εποχικών τελμάτων και των σερπεντινόφιλων λιβαδιών.
- Εγκατάσταση αγκυροβολίων στη θαλάσσια περιοχή του Κάβο Γκρέκο για την προστασία των εκτάσεων των λιβαδιών της ποσειδωνίας.
- Βελτίωση των παραποτάμιων δασών *Alnus orientalis*, μέσω φυτεύσεων και διαχείρισης των υδάτων.
- Αποκατάσταση δασών του είδους *Quercus infectori*.
- Διαχείριση του δάσους *Pinus nigra*, με φυσική αναγέννηση και φυτεύσεις.
- Προστασία των πληθυσμών των ειδών *Chionodoxa lochia* και *Pinguicula crystalline* και βελτίωση των πληθυσμών των ειδών *Arabis kennedyae* και *Scilla morrisii*.
- Επανεγκατάσταση των αλοφυτικών οικοτόπων και παρακολούθηση των υδατικών παραμέτρων στις Αλυκές Λάρνακας.
- Συστηματική παρακολούθηση και βάση δεδομένων.
- Δράσεις ενημέρωσης, επικοινωνίας και ερμηνείας περιβάλλοντος.

Το έργο αποτελεί την πρώτη απόπειρα εφαρμοσμένης επιστημονικής διαχείρισης περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000, γεγονός που αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στην απόκτηση πείρας όσον αφορά στη διαχείριση των περιοχών αυτών. Ήδη, η πείρα που αποκτήθηκε από την υλοποίηση του έργου είναι εξαιρετικά σημαντική, ενώ προβλέπεται να μεγιστοποιηθεί με την ολοκλήρωση και υλοποίηση των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών. Τα διαχειριστικά σχέδια και η δημιουργία φορέα για την εφαρμογή τους θα συνθέσουν μια εξαιρετική δυναμική, όχι μόνο για την προστασία των συγκεκριμένων περιοχών του Δικτύου, αλλά και για τις τοπικές κοινωνίες τους.

Χριστίνα Πανταζή

Λειτουργός Περιβάλλοντος, Υπηρεσία Περιβάλλοντος



Η προτεινόμενη προς αποκατάσταση εξόρυξη στην Αγροκηπία, φωτ. Γ. Ιωαννίδης

Η συμβολή του ΕΚΒΥ στη διαχείριση των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο

Το ΕΚΒΥ συνδράμει την προσπάθεια της Κυπριακής Δημοκρατίας όσον αφορά στην εκπόνηση διαχειριστικών σχεδίων για τις περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000, συμμετέχοντας στα σχετικά έργα και αναλαμβάνοντας δράσεις, οι οποίες προάγουν τις σύγχρονες αντιλήψεις περί προστατευόμενων περιοχών και συμβάλλουν στη μεταφορά τεχνογνωσίας, αλλά και στην πιλοτική εφαρμογή των αρχών της διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και φυσικών πόρων.

Η συμβολή στο έργο LIFE ΦΥΣΗ

Την αναγνώριση των περιοχών που πληρούν τα κριτήρια ένταξης στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 ακολούθησε η υλοποίηση του έργου «Προστασία και Διαχείριση Περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο», το οποίο αναλαμβάνει να θέσει τις βάσεις για τη διαχείριση των περιοχών του Δικτύου στην Κύπρο.

Η συμμετοχή του ΕΚΒΥ στο έργο αποσκοπούσε στη μεταφορά τεχνογνωσίας προς τις αρμόδιες αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας, ως προς τον σχεδιασμό της διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, μέσω της υλοποίησης δράσεων για την ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας των αρμοδίων κυπριακών υπηρεσιών. Αναλυτικά, οι δράσεις αυτές αφορούν στα ακόλουθα:

- Ανάπτυξη οδηγιών για την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο.
- Σχεδιασμό και ανάπτυξη Πληροφοριακού Συστήματος για τις προστατευόμενες περιοχές της Κύπρου.
- Ανάπτυξη οδηγιών για την επικοινωνία και ενημέρωση του κοινού σχετικά με το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο, σύμφωνα με τη Στρατηγική για την Επικοινωνία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Υποστήριξη της ανάπτυξης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στις προστατευόμενες περιοχές της Κύπρου.

Τα **προϊόντα και αποτελέσματα** που προέκυψαν από την υλοποίηση των παραπάνω δράσεων είναι τα ακόλουθα:

Οδηγίες εκπόνησης σχεδίων διαχείρισης των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο

Πρόκειται για έκδοση η οποία στοχεύει να βοηθήσει τους αρμοδίους στον σχεδιασμό λειτουργικών και αποτελεσματικών σχεδίων διαχείρισης των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000, αλλά και εν γένει των προστατευόμενων περιοχών στην Κύπρο, λαμβάνοντας υπόψη, τόσο γενικές, όσο και ειδικές αρχές διαχείρισης, αλλά και τα ιδιαίτερα οικολογικά, κοινωνικο-οικονομικά και πολιτιστικά γνωρίσματα.

Η δομή και η θεματική της έκδοσης βασίσθηκαν στη σχετική γνώση και πείρα του ΕΚΒΥ, σε βιβλιογραφική έρευνα, και εμπλουτίστηκαν περαιτέρω με τα αποτελέσματα της διερεύνησης του θεσμικού και διοικητικού πλαισίου της Κύπρου,



Εργασία πεδίου στα Λύμπια, φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Μ. Κατσακώρη

αναφορικά με την εκπόνηση και την εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης σε προστατευόμενες περιοχές και τα αποτελέσματα προσωπικών συνεντεύξεων με το σύνολο των εμπλεκόμενων στη διατήρηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών της Κύπρου. Ειδικότερα, στη διάρκεια των συνεντεύξεων διερευνήθηκαν, η κατανομή των αρμοδιοτήτων και οι ανάγκες επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των αρμοδίων αρχών, αλλά και με άλλους εμπλεκόμενους φορείς και καταγράφηκαν ανάγκες και απόψεις, όσον αφορά στον σχεδιασμό και την άσκηση της διαχείρισης στις προστατευόμενες περιοχές της Κύπρου. Οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν οδήγησαν στον εντοπισμό των θετικών στοιχείων και των αδυναμιών, αναφορικά με τον σχεδιασμό και την άσκηση της διαχείρισης στις προστατευόμενες περιοχές και σε χρήσιμα συμπεράσματα και κατευθύνσεις για τον σχεδιασμό της έκδοσης.

Η έκδοση δομείται σε δυο μέρη. Στο **πρώτο μέρος** αναλύεται το θεωρητικό υπόβαθρο της διαχείρισης, αποσαφηνίζονται όροι και έννοιες, δίνοντας απαντήσεις σε ερωτήματα όπως, τι είναι σχέδιο διαχείρισης, γιατί σχεδιάζουμε, σε ποιο επίπεδο πρέπει να σχεδιάζουμε, ποια στάδια πρέπει να ακολουθούμε κ.λπ. Επιπλέον, αναλύεται το πλαίσιο της διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, όπως αυτό προκύπτει από τις Κοινωνικές υποχρεώσεις, αλλά και από το θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο της Κύπρου. Στο **δεύτερο μέρος** παρέχονται οδηγίες για τον σχεδιασμό της διαχείρισης και την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης. Αναλύονται οι γενικές αρχές και οι προϋποθέσεις ενός επιτυχημένου σχεδιασμού, παρουσιάζεται η δομή ενός





ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΚΥΠΡΟΣ & ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ



Δεντροβάτραχος, φωτ. Γ. Ιωαννίδης

σχεδίου διαχείρισης και προδιαγράφονται τα επιμέρους κεφάλαιά του. Παρέχονται, ταυτόχρονα, κατευθύνσεις για τη συλλογή, αξιολόγηση και επεξεργασία της απαιτούμενης πληροφορίας, αλλά και οδηγίες για τη σωστή αξιοποίηση της πληροφορίας στη σύνταξη των επιμέρους κεφαλαίων. Ειδικότερα θέματα, όπως οι συμμετοχικές διαδικασίες κατά την εκπόνηση του σχεδίου διαχείρισης, η αξιολόγηση και αναθεώρηση του σχεδίου, αναπτύσσονται χωριστά και επισημαίνονται πηγές πληροφόρησης, στις οποίες οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ανατρέχουν για περαιτέρω στοιχεία. Η έκδοση δεν περιλαμβάνει οδηγίες για την εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης, καθώς αυτό δεν προέκυπτε με σαφήνεια από το υφιστάμενο σχετικό θεσμικό πλαίσιο της Κύπρου. Οι οδηγίες επικεντρώνονται στις προτεινόμενες για ένταξη στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 περιοχές της Κύπρου, οι οποίες αναμένεται να θεσμοθετηθούν ως προστατευόμενες, βάσει της οικείας εθνικής νομοθεσίας. Μπορούν, ωστόσο, να εφαρμοσθούν και σε κάθε άλλη περίπτωση διαχείρισης φυσικών οικοσυστημάτων, για τα οποία, όμως, έχουν προηγηθεί πράξεις κήρυξής τους ως προστατευόμενων περιοχών.

Οι οδηγίες που συντάχθηκαν χρησιμοποιούνται ήδη στο πλαίσιο του έργου για την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης των τεσσάρων από τις πέντε περιοχές εφαρμογής του, ενώ πρόσφατα υιοθετήθηκαν από τις αρμόδιες κυπριακές αρχές, με έγκριση της εν λόγω έκδοσης από τη θεσμοθετημένη, βάσει του υπ' αριθμό 153(Ι)/2003 νόμου της Κυπριακής Δημοκρατίας, Επιστημονική Επιτροπή. Θεωρώντας ευνόητο ότι η διαχείριση προστατευόμενων περιοχών αποτελεί πολυσύνθετο και ευρύ αντικείμενο και ο σχεδιασμός της είναι διαδικασία δυναμική και εξελίξιμη, εκδόσεις όπως η συγκεκριμένη θα πρέπει, εφόσον συντρέχουν λόγοι, να επικαιροποιούνται, ώστε να διατηρούν τη χρησιμότητά τους. Η πρόοδος στη θεσμική ρύθμιση θεμάτων εφαρμογής των σχεδίων διαχείρισης, σε συνδυασμό με την πείρα που θα αποκτηθεί ως προς την εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης στην Κύπρο, θα επιφέρουν μελλοντικά την ανάγκη νεότερης έκδοσης των οδηγιών.



Μικρός υγρότοπος στην περιοχή Αθαλάσσα της Λευκωσίας, φωτ. Γ. Ιωαννίδης

Πληροφοριακό σύστημα για τις προστατευόμενες περιοχές της Κύπρου

Σκοπός του πληροφοριακού συστήματος είναι η οργάνωση των πληροφοριών που αφορούν στις προστατευόμενες περιοχές της Κύπρου σε ένα ενιαίο σύστημα, το οποίο θα παρέχει ολοκληρωμένη εικόνα της διαθέσιμης πληροφορίας σε επίπεδο περιοχής και θα τη συνθέτει σε εθνικό επίπεδο. Η ανάπτυξη του πληροφοριακού συστήματος εκπονείται σε τρία διακριτά στάδια:

- α) σχεδιασμός του πληροφοριακού συστήματος,
- β) ανάπτυξη του πληροφοριακού συστήματος (έκδοση beta),
- γ) προετοιμασία (data customization) και εισαγωγή υφιστάμενων ψηφιακών δεδομένων - δοκιμή (validation) και τελική έκδοση του πληροφοριακού συστήματος.

Με τον σχεδιασμό του πληροφοριακού συστήματος τίθενται οι προδιαγραφές για την ανάπτυξή του, με τρόπο που να διασφαλίζεται η κάλυψη των αναγκών των τελικών χρηστών, (δηλαδή των αρμοδίων αρχών για τη διατήρηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών της Κύπρου). Ο σχεδιασμός του πληροφοριακού συστήματος βασίσθηκε στην τεχνογνωσία του ΕΚΒΥ και στα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διερεύνηση:

- των αναγκών των αρμοδίων κυπριακών αρχών,
- των απαιτήσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από τα κράτη μέλη αναφορικά με την εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και τις ανάγκες επικοινωνίας των κρατών μελών με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000,
- του σχεδιασμού για την υλοποίηση άλλων δράσεων του έργου, σχετικών με το πληροφοριακό σύστημα.

Η ανάπτυξη του πληροφοριακού συστήματος έγινε σε γλώσσα προγραμματισμού Visual Basic 6.0 της Microsoft και με τη χρήση MapObjects 2.1 της ESRI. Η μόνη απαίτηση λογισμικού για την εκτέλεση του συστήματος είναι η παρουσία λειτουργικού συστήματος Windows 2000/XP. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του, το πληροφοριακό σύστημα περιλαμβάνει στοιχεία για περιοχές της Κύπρου που έχουν αναγνωρισθεί ως σημαντικές για την προστασία της φύσης ή έχουν κηρυχθεί ως προστατευόμενες, βάσει:

- της οικείας εθνικής νομοθεσίας,
- των Ευρωπαϊκών Οδηγιών 92/43/ΕΟΚ και 79/409/ΕΟΚ για τη δημιουργία του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000,
- διεθνών συμβάσεων ή πρωτοβουλιών.

Οι προστατευόμενες περιοχές που υπάγονται στις παραπάνω κατηγορίες περιλήφθηκαν στο πληροφοριακό σύστημα, υπό την προϋπόθεση ότι υπήρχαν τα όρια ή οι συντεταγμένες κέντρου σε ψηφιακή μορφή. Για τις περιοχές αυτές, το σύστημα περιλαμβάνει δυο μεγάλες κατηγορίες δεδομένων:

- **Περιγραφικά δεδομένα**, όπως κωδικός και ονομασία της περιοχής, χαρακτηρισμός, νομοθεσία, εμβადόν, πληροφορίες σχετικές με τύπους οικοτόπων, είδη (φυτά, πτηνά, θηλαστικά, ψάρια, ασπόνδυλα, αμφίβια, ερπετά), κ.λπ.
- **Χαρτογραφικά δεδομένα**, τα οποία αφορούν στα όρια ή στη σημειακή θέση των περιοχών, στις λεκάνες απορροής, στο υδρογραφικό δίκτυο, στη γεωλογία, στη βλάστηση, στους τύπους οικοτόπων, κ.λπ.

Το πακέτο της εφαρμογής περιλαμβάνει CD εγκατάστασης και εγχειρίδιο χρήσης, παρέχοντας δυνατότητες όπως:

- συνδυασμού χωρικών και περιγραφικών δεδομένων των προστατευόμενων περιοχών της Κύπρου,
- αποθήκευσης, ανάκλησης και επικαιροποίησης δεδομένων,
- παρουσίασης των δεδομένων σε επίπεδο περιοχής και σε εθνικό επίπεδο.

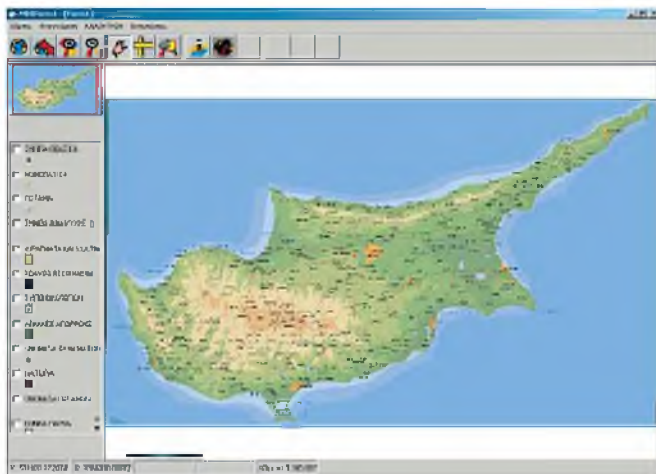


Στην έκδοση Beta (πρώτη έκδοση) έγινε προσπάθεια όσο το δυνατόν πληρέστερης προσέγγισης των αναγκών των τελικών χρηστών, στο πλαίσιο των δυνατοτήτων που παρείχε η πρόσβαση στα απαιτούμενα δεδομένα.

Η έκδοση Beta τελεί υπό δοκιμαστική χρήση από την Υπηρεσία Περιβάλλοντος και τους εταίρους του έργου και αναμένονται οι παρατηρήσεις τους, προκειμένου

για την τελική έκδοση του πληροφοριακού συστήματος. Το τελικό προϊόν εκτιμάται ότι:

- θα αποτελεί εύχρηστο εργαλείο στα χέρια των αρμοδίων για την διατήρηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών της Κύπρου αλλά και κάθε ενδιαφερόμενου,



Εικ. 1. Η κεντρική οθόνη της εφαρμογής διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Η εκκίνηση του προγράμματος εισάγει στο περιβάλλον της εφαρμογής που δομείται από τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην εικόνα.

- θα διασφαλίζει την ενιαία διαχείριση περιγραφικών και χαρτογραφικών δεδομένων των προστατευόμενων περιοχών του νησιού,
- θα παρέχει εύκολη πρόσβαση στα δεδομένα και εύκολη εξαγωγή πληροφοριών.

Οδηγίες ανάπτυξης συμμετοχικών διαδικασιών για τη διαχείριση των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο

Πρόκειται για έκδοση η οποία στοχεύει να βοηθήσει τους αρμοδίους για τη διαχείριση των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην κατανόηση και την υιοθέτηση συμμετοχικών διαδικασιών στην εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης, ώστε να επιτύχουν αποδοχή και κοινωνική συναίνεση στην εφαρμογή των μέτρων διατήρησης στις περιοχές του Δικτύου.

Η δομή και η θεματική της έκδοσης βασίσθηκαν σε βιβλιογραφική έρευνα, στα αποτελέσματα της διερεύνησης του θεσμικού και διοικητικού πλαισίου της Κύπρου, αναφορικά με την πληροφόρηση, τη διαβούλευση και την εφαρμογή συμμετοχικών διαδικασιών για τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό, στα αποτελέσματα προσωπικών συνεντεύξεων με το σύνολο των εμπλεκόμενων στη διατήρηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών της Κύπρου. Οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν οδήγησαν στον εντοπισμό των θετικών στοιχείων και των αδυναμιών, αναφορικά με τον σχεδιασμό και την άσκηση των συμμετοχικών διαδικασιών στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και σε χρήσιμα συμπεράσματα και κατευθύνσεις για τον σχεδιασμό της έκδοσης. Το κείμενο της έκδοσης παρουσιάστηκε αναλυτικά σε όλες τις εμπλεκόμενες κοινωνικές ομάδες στην Κύπρο και τέθηκε σε διαβούλευση για την οριστικοποίησή του.

Η έκδοση δομείται σε τρία μέρη. Στο **πρώτο μέρος** αναλύεται το θεωρητικό υπόβαθρο για τις συμμετοχικές διαδικασίες και η σημασία τους στον σχεδιασμό και την άσκηση της διαχείρισης σε μια προστατευόμενη περιοχή, καθώς επίσης αποσαφηνίζονται όροι και έννοιες (π.χ. διαβούλευση, ενεργός συμμετοχή, εμπλεκόμενες κοινωνικές ομάδες). Στο **δεύτερο μέρος** περιγράφεται το θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο της διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών καθώς και αυτό της πληροφόρησης και ανάπτυξης συμμετοχικών διαδικασιών (διεθνής και εθνική προσέγγιση). Τέλος, στο **τρίτο μέρος** παρέχονται κατευθύνσεις για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση των συμμετοχικών διαδικασιών, αναλύονται τα στάδια που πρέπει να ακολουθηθούν για την επίτευξη των μέγιστων ωφελειών και παρουσιάζονται συνοπτικά εργαλεία και τεχνικές για την ανάπτυξη των συμμετοχικών διαδικασιών.

Οι οδηγίες επικεντρώνονται στις προτεινόμενες για ένταξη στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 περιοχές της Κύπρου, οι οποίες αναμένεται να θεσμοθετηθούν ως προστατευόμενες περιοχές βάσει της οικείας εθνικής νομοθεσίας. Μπορούν, ωστόσο, να



ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΚΥΠΡΟΣ & ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ



Trachylepis vittata, φωτ. Γ. Ιωαννίδης

εφαρμοσθούν και σε κάθε άλλη περίπτωση ανάπτυξης συμμετοχικών διαδικασιών για τη διαχείριση μιας περιοχής ή ενός φυσικού αγαθού και εν γένει σε κάθε δράση περιβαλλοντικού σχεδιασμού.

Υποστήριξη της ανάπτυξης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στις προστατευόμενες περιοχές της Κύπρου

Τις τελευταίες δεκαετίες, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση καθιερώνεται ως μία από τις σημαντικότερες καινοτομίες στα ευρωπαϊκά και διεθνή εκπαιδευτικά συστήματα. Συμβάλλει στη δημιουργία νέων προτύπων συμπεριφοράς ατόμων, ομάδων, κοινωνιών προς το περιβάλλον. Υποκινεί σε συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και δράση στο κοινωνικό πεδίο, με στόχο την πρόληψη, αλλά και επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και τη συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων. Οι εκπαιδευτικοί, από τη φύση της εργασίας τους, δύναται να συμβάλλουν ενεργά και αποτελεσματικά, όχι μόνο στη μετάδοση πληροφοριών στους μαθητές, αλλά και στη διαμόρφωση και μεταβίβαση αξιών, οι οποίες τελικά θα οδηγήσουν σε νέες στάσεις ζωής.

Με την άνοδο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, η σχέση των προστατευόμενων περιοχών με το σχολείο λαμβάνει νέες διαστάσεις. Οι προστατευόμενες περιοχές συνδυάζουν τα πλεονεκτήματα της μάθησης στην τάξη, με τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν όταν η μάθηση γίνεται στη φύση, αλλά και στις οργανωμένες υποδομές ερμηνείας περιβάλλοντος που λειτουργούν σε αυτές. Ο εκπαιδευτικός τους ρόλος λειτουργεί συμπληρωματικά, ενισχύει τον ρόλο του σχολείου και ευνοεί την άνοδο του μορφωτικού επιπέδου. Η παρουσία μαθητικών ομάδων στις προστατευόμενες περιοχές ενδυναμώνει τον ρόλο τους και συμβάλλει στην αύξηση του επιπέδου ευαισθητοποίησης, τόσο των μαθητών, όσο και του κοινωνικού περιβάλλοντός τους.

Καλούμενη να ανταποκριθεί στις ποικίλες ανάγκες που διαπιστώνονται, η συγκεκριμένη δράση σχεδιάστηκε σύμφωνα με τις προσεγγίσεις και τις κατευθύνσεις των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκπαίδευση και τη διατήρηση του περιβάλλοντος. Η κάλυψη των αναγκών αυτών αποτελούν και τα αναμενόμενα αποτελέσματα και οφέλη από την υλοποίηση της δράσης: ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, σχεδιασμός εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τις προστατευόμενες περιοχές και τη βιοποικιλότητα, επιμόρφωση εκπαιδευτικών για τις προστατευόμενες περιοχές, αλλά και για τις σύγχρονες εξελίξεις στην εκπαίδευση για την αειφορία, υιοθέτηση κοινών προσεγγίσεων μεταξύ των υποδομών εκπαίδευσης και ενημέρωσης που λειτουργούν εντός ή κοντά σε προστατευόμενες

περιοχές, ανταλλαγή τεχνογνωσίας, ενδυνάμωση και ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών στην ανάπτυξη και χρήση εκπαιδευτικού υλικού για τις προστατευόμενες περιοχές, καθώς, επίσης, και καλύτερη κατανόηση των προστατευόμενων περιοχών και των αναγκών τους για συνετή διαχείριση, ενίσχυση της τοπικής οικονομίας με την αύξηση της επισκεψιμότητας, άρση της απομόνωσης και του αποκλεισμού.

Προς την κατεύθυνση αυτή, στο πλαίσιο της δράσης υλοποιήθηκαν τα ακόλουθα:

α) Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για τις προστατευόμενες περιοχές της Κύπρου, με σκοπό οι μαθητές να αποκτήσουν γνώσεις, να αναπτύξουν ικανότητες και να διαμορφώσουν στάσεις, αξίες και συμπεριφορές, ώστε να καταστούν ενεργοί πολίτες, ικανοί να συμμετέχουν στην προστασία της οικολογικής ισορροπίας και της ποιότητας ζωής, καθώς, επίσης, να συμβάλλουν στη διατήρηση και αειφορική διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών. Πιο συγκεκριμένα, μέσω της περιβαλλοντικής προβληματικής και των κατάλληλων παιδαγωγικών προσεγγίσεων που το υλικό προτείνει, οι μαθητές θα αναπτύξουν ικανότητες και δεξιότητες (όπως επικοινωνίας, λήψης αποφάσεων, δημιουργικής επίλυσης περιβαλλοντικών και κοινωνικών προβλημάτων, κριτικής διερεύνησης, σκέψης και δράσης, συνεργασίας, διαπραγματεύσης διαφορετικών απόψεων, κ.ά.) και θα διαμορφώσουν το εννοιολογικό πλαίσιο και τον απαραίτητο προβληματισμό για τη διατήρηση και αειφόρο διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών. Το εκπαιδευτικό υλικό δύναται να χρησιμοποιηθεί κυρίως από την εκπαιδευτική κοινότητα (π.χ. εκπαιδευτικοί και μαθητές της προδημοτικής, της δημοτικής και της μέσης εκπαίδευσης), που ζει και δραστηριοποιείται στις επιλεγμένες προστατευόμενες περιοχές, αλλά και εν γένει όλης της χώρας. Εκτός από την τυπική εκπαίδευση, το υλικό δύναται να χρησιμοποιηθεί για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο πλαίσιο της μη τυπικής εκπαί-



Παρατηρητήριο άγριας ζωής στην Αθαλάσσα, φωτ. Γ. Ιωαννίδης



δευσης και από άλλες ομάδες στόχους, όπως: περιβαλλοντικές οργανώσεις, κοινωνικοί και πολιτιστικοί σύλλογοι, υποδομές ερμηνείας περιβάλλοντος (π.χ. μουσεία φυσικής ιστορίας, κέντρα ενημέρωσης) κ.ά.

β) Υλοποίηση σεμιναρίων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών για την ανάπτυξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στις περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 και εν γένει στις προστατευόμενες περιοχές της Κύπρου. Σε συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, σχεδιάστηκαν και διοργανώθηκαν δύο σεμινάρια (1 Μαρτίου 2007 και 15 Μαΐου 2007) στη Λευκωσία, με τη συμμετοχή περισσοτέρων από 300 εκπαιδευτικών από την προδημοτική, τη δημοτική και τη μέση εκπαίδευση της Κύπρου, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, περιβαλλοντικές οργανώσεις και οργανισμούς. Γενικός σκοπός των σεμιναρίων ήταν η κατανόηση της τεράστιας σημασίας των προστατευόμενων περιοχών για τον άνθρωπο και τη φύση, καθώς και του ιδιαίτερου ρόλου που μπορούν να διαδραματίσουν στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης και αγωγής της νέας γενιάς. Η επιλογή του γνωστικού αντικείμενου των σεμιναρίων στηρίχθηκε στον αριθμό και τα γνωρίσματα των συμμετεχόντων, καθώς και στην αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης και των αναγκών της εκπαιδευτικής κοινότητας στην Κύπρο, όπως αυτά προέκυψαν από σχετική διερεύνηση. Με βάση τα παραπάνω, η θεματολογία των σεμιναρίων διαρθρώθηκε σε δύο ενότητες. Η πρώτη ενότητα αφορούσε στις προστατευόμενες περιοχές (παρουσίαση του ιστορικού εξέλιξης του θεσμού των προστατευόμενων περιοχών, ήτοι της διαδρομής που διανύθηκε από την απόλυτη προστασία στην αειφορική διαχείριση, σύντομη ανάλυση του θεσμικού πλαισίου και των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εφαρμογή του, τη γνωριμία με τις προστατευόμενες περιοχές της Κύπρου και της σημασίας



Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/
Μ. Κατσακιώρη



που αυτές έχουν για τον άνθρωπο και τη φύση κ.λπ.). Η δεύτερη ενότητα αφορούσε στη σύνδεση των προστατευόμενων περιοχών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την εκπαίδευση για την αειφορία, και ειδικότερα εστίαζε στην ανάλυση της αμφίδρομης σχέσης που τις χαρακτηρίζει, στις δυνατότητες που παρέχονται για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη προγραμμάτων και δράσεων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στον παιδαγωγικό σχεδιασμό προγραμμάτων και δράσεων, καθώς, επίσης, και εκπαιδευτικών ξεναγήσεων στις περιοχές αυτές. Στα σεμινάρια συμμετείχαν, ως ομιλητές, καθηγητές από τα Πανεπιστήμια Αθηνών και Θράκης και στελέχη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος και του Τμήματος Δασών της Κύπρου, καθώς και του ΕΚΒΥ.

Λόγω του ιδιαίτερου αυξημένου ενδιαφέροντος της εκπαιδευτικής κοινότητας της Κύπρου, πρόκειται να διοργανωθεί, το νέο έτος, σε συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου και τρίτο βιωματικό σεμινάριο για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στις προστατευόμενες περιοχές.

Η συμβολή στο έργο

«Ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για οκτώ περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000»

Το ΕΚΒΥ, σε συνεργασία με την ΛΔΚ Σύμβουλοι Τεχνικών και Αναπτυξιακών Έργων ΕΠΕ (ΛΔΚ ΕΠΕ), ανέλαβε την εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης για τις περιοχές «CY2000003 Μιτσερό» και «CY6000003 Λύμπια - Αγία Άννα». Πρόκειται για δυο σχετικά μικρές σε έκταση περιοχές, χωρίς οικισμούς εντός των ορίων τους, με ημιορεινό χαρακτήρα, βλάστηση αντιπροσωπευτική της ημίξηρης ζώνης και με μεγάλη ποικιλότητα ειδών. Η περιοχή «CY2000003 Μιτσερό» διοικητικά υπάγεται στην Επαρχία Λευκωσίας. Η περιοχή «CY6000003 Λύμπια - Αγία Άννα», κατά το μεγαλύτερο τμήμα της, υπάγεται στην Επαρχία Λάρνακας, ενώ το 30% περίπου της έκτασής της υπάγεται στην Επαρχία Λευκωσίας.

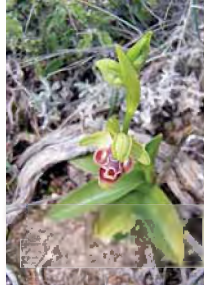
Τα σχέδια διαχείρισης των δυο περιοχών εκπονούνται σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που περιέχονται στην έκδοση «Οδηγίες εκπόνησης σχεδίων διαχείρισης των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο» και στο πλαίσιο των προδια-

γραφών που τέθηκαν από την Υπηρεσία Περιβάλλοντος. Σύμφωνα με τις τελευταίες, η εκπόνησή τους περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- Αποτύπωση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης των περιοχών.
- Εξειδίκευση κατευθυντήριων γραμμών των Σχεδίων Διαχείρισης - Προτάσεις διαχείρισης ειδών και οικοτόπων.
- Παραγωγή χαρτών.
- Ολοκλήρωση Σχεδίου Διαχείρισης - Τελική έκθεση.
- Εκπαίδευση υπηρεσιών και τοπικής αυτοδιοίκησης.

Μέχρι στιγμής, έχει ολοκληρωθεί η εξειδίκευση των κατευθυντήριων γραμμών των δυο σχεδίων διαχείρισης, οι οποίες θέτουν και το πλαίσιο της δομής του τελικού παραδοτέου. Επίσης, αποτυπώθηκε και αξιολογήθηκε η υφιστάμενη κατάσταση των περιοχών, ενώ πραγματοποιήθηκε και το πρώτο από τα προβλεπόμενα εκπαιδευτικά σεμινάρια.





ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΚΥΠΡΟΣ & ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ



Μοσφιλιά, φωτ. Γ. Ιωαννίδης

Η αποτύπωση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης κάθε περιοχής βασίσθηκε, αρχικά, στα υφιστάμενα δημοσιευμένα δεδομένα, ενώ, στη συνέχεια, εμπλουτίσθηκε με εργασία στο πεδίο. Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στην ενημέρωση των τοπικών αρχών για το έργο που υλοποιείται στην περιοχή τους και στην καταγραφή της στάσης, των απόψεων και των προσδοκιών τους, όσον αφορά στην ένταξη των περιοχών τους στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000. Μέσα από την αποτύπωση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης κάθε περιοχής, αναγνωρίσθηκαν τα προστατευόμενα αντικείμενα και οι απειλές που δέχονται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και ιεραρχήθηκαν οι προτεραιότητες για τη διατήρηση και διαχείρισή τους.

Ειδικότερα για κάθε περιοχή προκύπτουν συμπερασματικά τα ακόλουθα:

Περιοχή «CY2000003 Μιτσερό»

Η περιοχή περιλαμβάνει 5 τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (εκ των οποίων οι 2 είναι προτεραιότητας), 1 είδος θηλαστικού του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (την Αιγυπτιακή νυχτερίδα, η παρουσία της οποίας δεν κατέστη δυνατό να επιβεβαιωθεί κατά την εργασία πεδίου), 14 είδη πουλιών του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, καθώς και μεγάλο αριθμό μεταναστευτικών πουλιών, αλλά και ενδημικών ή άλλων σημαντικών ειδών χλωρίδας και πανίδας.

Μεταξύ των τύπων οικοτόπων, οι δύο οικοτόποι προτεραιότητας (κωδικοί 5220 θαμνώνες με *Ziziphus* και 6220 Ψευδοστέπες *Thero-Brachypodietea*), δεδομένης και της υποτυπώδους μορφής τους στην περιοχή, αποτελούν προτεραιότητα για τη λήψη διαχειριστικών μέτρων.

Η διατήρηση των πληθυσμών της Αιγυπτιακής νυχτερίδας οφείλει, επίσης, να αποτελεί βασικό διαχειριστικό σκοπό. Για τον λόγο αυτό, πρέπει να επιβεβαιωθούν οι πιθανές θέσεις καταφυγίων του είδους στην περιοχή.

Μεταξύ των ερπετών δεν εντοπίσθηκαν διαχειριστικές προτεραιότητες που να ευνοούν συγκεκριμένα είδη, αλλά εκτιμάται

ότι πρέπει να επιδιωχθεί η διαφύλαξη του συνόλου της ποικιλότητας των ειδών, μέσω της διατήρησης της ποικιλίας των ενδιαιτημάτων. Η διαφύλαξη και βελτίωση της παρόχθιας βλάστησης κατά μήκος του ρέματος και στην περιοχή του φράγματος θα συμβάλλει στη διατήρηση, τόσο των ερπετών, όσο και των αμφιβίων, με θετικές συνέπειες στο σύνολο της πανίδας, καθώς, γενικά, σε ξηρές περιοχές, τέτοια σημεία εμφανίζουν τη μέγιστη ποικιλότητα ειδών.

Τα θηρεύσιμα είδη θηλαστικών αποτελούν περισσότερο αντικείμενο της διαχείρισης θηραμάτων και παρότι δεν αποτελούν κύριο σκοπό του διαχειριστικού σχεδίου της περιοχής, η λήψη μέτρων για τη διατήρηση των πληθυσμών τους πρέπει να συνεχισθεί.

Σε ό,τι αφορά την орνιθοπανίδα, τα δύο ενδημικά είδη της Κύπρου που απαντούν στην περιοχή, η σκαλιφούρτα (*Oenanthe cypriaca*) και ο τρυπομάζης (*Sylvia melanothorax*), παρόλο που σήμερα δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης, θα πρέπει να διασφαλισθεί ότι και μελλοντικά δεν θα γίνουν παρεμβάσεις που θα έθεταν σε κίνδυνο την επιβίωσή τους. Προς την κατεύθυνση αυτή, η διατήρηση των ενδιαιτημάτων τους σε ικανοποιητική κατάσταση είναι ιδιαίτερα σημαντική, ενώ η παράνομη σύλληψή τους για την παρασκευή παραδοσιακού εδέσματος θα πρέπει να εξαλειφθεί. Τέλος, η παρουσία του ενδημικού υποείδους της Κυπριακής ελατοπαπαδίτσας (*Parus ater cypriotes*) είναι εξίσου σημαντική και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να διατηρηθούν τα δένδρα στα οποία φωλιάζει.

Τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της περιοχής μελέτης έχουν διαμορφωθεί από τη διαχρονική συνύπαρξη του ανθρώπου με τη φύση. Οι περισσότερες ανθρώπινες δραστηριότητες στην περιοχή μελέτης, στον βαθμό που ασκούνται έως σήμερα, δεν αποτελούν σοβαρό κίνδυνο για τη διατήρηση των γνωρισμάτων της και των προστατευόμενων αντικειμένων της. Ωστόσο, η έξαρση της λατομικής δράσης, εντός και εκτός της προστατευόμενης περιοχής, όπως και το παράνομο κυνήγι, αποτελούν από τους σπουδαιότερους, άμεσους κινδύνους για την περιοχή.

Τυχόν εντατικοποίηση ή και επέκταση των υφιστάμενων δραστηριοτήτων θα επιδράσει αρνητικά στην κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών, ενδεχομένως και στους αβιοτικούς πόρους της περιοχής. Επίσης, η ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην περιοχή θα πρέπει να γίνει με σύνεση, ώστε να μην έχει επιπτώσεις στην орνιθοπανίδα.

Οι ανθρώπινες ενέργειες που είναι πιθανόν να προκαλέσουν αρνητικές επιδράσεις στα σημαντικά είδη και στα ενδιαιτήματά τους είναι, συνοπτικά, οι ακόλουθες:



Μιτσερό, φωτ. Γ. Ιωαννίδης



- Εντατικοποίηση κτηνοτροφίας.
- Εντατικοποίηση και επέκταση γεωργικών δραστηριοτήτων.
- Επέκταση των εξορύξεων.
- Επέκταση οικιστικών περιοχών, δόμηση.
- Ανάπτυξη και βελτίωση οδικού δικτύου.
- Έντονη και συνεχής ανθρώπινη παρουσία.
- Καταστροφή της παρόχθιας βλάστησης του ρέματος και μετατροπή του σε τεχνητή διώρυγα.

Οι κάτοικοι της περιοχής είναι ευαισθητοποιημένοι, ενδιαφέρονται για την προστασία της και θεωρούν την ένταξή της στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 ως πλεονέκτημα για την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη των κοινοτήτων τους. Προσδοκία τους είναι να μειωθεί η έκταση των ορυχείων στην περιοχή, ενώ εμφανίζονται να ανησυχούν ιδιαίτερα για ζητήματα που άπτονται της τύχης των ιδιοκτησιών τους. Για την εξασφάλιση της απαιτούμενης κοινωνικής συναίνεσης στη λειτουργία και διαχείριση της περιοχής, ιδιαίτερη σημασία έχει ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των απαιτούμενων δράσεων ενημέρωσης.

Περιοχή «CY6000003 Λύμπια – Αγία Άννα»

Η περιοχή περιλαμβάνει 4 τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, 2 εκ των οποίων είναι προτεραιότητας, 1 είδος θηλαστικού του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, του οποίου η παρουσία δεν κατέστη δυνατό να επιβεβαιωθεί κατά την εργασία πεδίου, 13 είδη πουλιών του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, έναν μεγάλο αριθμό μεταναστευτικών πουλιών, καθώς και ενδημικών ή άλλων σημαντικών ειδών χλωρίδας και πανίδας.

Μεταξύ των τύπων οικοτόπων, οι οικοτόποι προτεραιότητας (κωδικό 5220 θαμνώνες με *Ziziphus* και 6220 Ψευδοστέπες *Thero-Brachypodietea*), δεδομένης της υποτυπώδους μορφής τους και στην περιοχή αυτή, αποτελούν προτεραιότητα για τη λήψη διαχειριστικών μέτρων.

Όσον αφορά στην Αιγυπτιακή νυχτερίδα, πρέπει και εδώ να επιβεβαιωθούν οι πιθανές θέσεις καταφυγίων του είδους.

Μεταξύ των ερπετών δεν εντοπίστηκαν διαχειριστικές προτεραιότητες που να ευνοούν συγκεκριμένα είδη. Εκτιμάται, ωστόσο, ότι πρέπει να επιδιωχθεί η διαφύλαξη του συνόλου της ποικιλότητας των ειδών μέσω της διατήρησης των ενδιαιτημάτων. Η ενίσχυση της ποικιλίας των διαθέσιμων ενδιαιτημάτων κυρίως με τη δημιουργία, έστω προσωρινών, επιφανειακών υδατοσυλλογών θα συμβάλει στη διατήρηση, τόσο των ερπετών, όσο και των αμφιβίων, με θετικές συνέπειες στο σύνολο της πανίδας.

Σε ό,τι αφορά την ορνιθοπανίδα, απαντούν και στην περιοχή αυτή τα δύο ενδημικά είδη της Κύπρου, η σκαλιφούρτα (*Oenanthe cypriaca*) και ο τρυπομάζης (*Sylvia melanothorax*). Αν και, όπως έχει ήδη ειπωθεί, σήμερα δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης, θα πρέπει να διασφαλισθεί η διατήρηση των ενδιαιτημάτων τους και στο μέλλον. Η παρουσία αρπακτικών στην περιοχή είναι, επίσης, σημαντική. Εξαιτίας



Λύμπια, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Ε. Χατζηχαράλαμπος

της μείωσης που παρατηρείται στους πληθυσμούς τους, αλλά και των μεγάλων πιέσεων που δέχονται, η διασφάλιση της διατήρησης των πληθυσμών τους θα πρέπει να αποτελεί διαχειριστική προτεραιότητα. Τέλος, η αναπαραγωγή της χαλκοκουρούνας (*Coracias garrulus*) στην περιοχή είναι σημαντική και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να διατηρηθούν τα δένδρα στα οποία φωλιάζει.

Στην περιοχή, όπως και στο Μιτσερρό, οι έως σήμερα ανθρωπίνες δραστηριότητες δεν συνθέτουν σοβαρό κίνδυνο για τα ιδιαίτερα γνωρίσματά της και τα προστατευόμενα αντικείμενά της. Πρέπει, ωστόσο, να ληφθεί μέριμνα, τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού, όσο και σε επίπεδο υλοποίησης, ώστε η κατάσταση αυτή να διατηρηθεί και μελλοντικά.

Τυχόν εντατικοποίηση ή και επέκταση των υφιστάμενων δραστηριοτήτων θα επιδράσει αρνητικά στην κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών, ενδεχομένως και στους αβιοτικούς πόρους της περιοχής. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην αδειοδότηση και χωροθέτηση έργων-δραστηριοτήτων όπως ο ΧΥΤΥ, το Αιολικό Πάρκο και οι εξορύξεις, αλλά και στη δόμηση εντός των ορίων της περιοχής μελέτης, στο πλαίσιο και της εφαρμογής του Άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Συνοπτικά, οι ανθρωπίνες ενέργειες που πιθανόν να προκαλέσουν αρνητικές επιδράσεις στα σημαντικά είδη και στα ενδιαιτήματά τους είναι οι ακόλουθες:

- Εντατικοποίηση κτηνοτροφίας.
- Εντατικοποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων.
- Επέκταση των εξορύξεων.
- Επέκταση οικιστικών περιοχών, δόμηση.
- Ανάπτυξη και βελτίωση οδικού δικτύου.
- Έντονη και συνεχής ανθρώπινη παρουσία.

Οι κάτοικοι της περιοχής είναι ευαισθητοποιημένοι και θεωρούν την ένταξή της στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 σπουδαία για την ανάπτυξη της οικονομίας τους, ενώ τα ζητήματα που ανησυχούν και αυτούς αφορούν στις ιδιοκτησίες τους.

Με βάση τις απειλές και την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων, αναγνωρίστηκαν για κάθε περιοχή τα ενδεδειγμένα μέτρα διαχείρισης, οι ανάγκες παρακολούθησης, καθώς και πιθανές ζώνες προστασίας. Η περιγραφή των μέτρων διαχείρισης και του προγράμματος παρακολούθησης και η διατύπωση πρότασης για τις ζώνες προστασίας, μαζί με τους προβλεπόμενους συνοδευτικούς χάρτες, βρίσκονται στο τελικό στάδιο επεξεργασίας, προτού τεθούν υπόψη της Αναθέτουσας Αρχής και αποτελέσουν αντικείμενο διαβούλευσης με τις συναρμόδιες υπηρεσίες, τις τοπικές αρχές και άλλους φορείς.

Έλενα Χατζηχαράλαμπος και Μαρία Κατσακιώρη



Η Πανευρωπαϊκή Γιορτή των Πουλιών και...

Στον υγρότοπο της Νέας Αγαθούπολης Πιερίας, με τη συμμετοχή πλήθους κόσμου γιορτάστηκε, την Κυριακή 8 Οκτωβρίου 2007, η Πανευρωπαϊκή Γιορτή των Πουλιών. Οι εκδηλώσεις οργανώθηκαν από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία και τον Φορέα Διαχείρισης Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα, με την υποστήριξη του Δήμου Μεθώνης. Συντροφιά με εκατοντάδες υδρόβια και αρπακτικά πουλιά, μικροί και μεγάλοι συγκεντρώθηκαν στο παρατηρητήριο της Νέας Αγαθούπολης, διασκέδασαν με ευφάνταστα περιβαλλοντικά παιχνίδια, εμπλούτισαν τις γνώσεις τους για το περιβάλλον και τον κόσμο των πουλιών, χρησιμοποίησαν τον εξοπλισμό του Φορέα και της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας για να παρατηρήσουν αργυροπελεκάνους, ερωδιούς, χουλιανοπούς, φοινικόπερα, πάπιες, βραχοκίρκους, καλαμόκιρκους, στικταετούς, πετρίτες, δειρογέρακα, αλλά και έναν θαλασσοπού που πετούσε για αρκετή ώρα γύρω από το παρατηρητήριο. Στις «εκλογές των πουλιών» που πραγματοποιήθηκαν, ως πιο αγαπητό πουλί αναδείχθηκε το φοινικόπερο.



Φωτ. Αρχείο Φορέα Διαχείρισης

...οι φθινοπωρινές ξεναγήσεις στον υγρότοπο της Νέας Αγαθούπολης



Φωτ. Αρχείο Φορέα Διαχείρισης

Από την 1η Σεπτεμβρίου 2007 ξεκίνησε το νέο, φθινοπωρινό ωράριο ξεναγήσεων στον υγρότοπο, οι οποίες πραγματοποιούνται από τον Φορέα Διαχείρισης, με αφετηρία το παρατηρητήριο της Νέας Αγαθούπολης, στο νότιο τμήμα του Δέλτα του ποταμού Αλιάκμονα. Το προσωπικό του Φορέα θα βρίσκεται εκεί κάθε Σάββατο και Κυριακή, από τις 10:00 ως τις 14:30 –αλλά και υπόλοιπες ημέρες της εβδομάδας, κατόπιν συνεννόησης– για να «μυήσει» τους ενδιαφερόμενους



Φωτ. Αρχείο Φορέα Διαχείρισης

στα μυστικά του υγροτόπου, της ορνιθοπανίδας και της βλάστησης της περιοχής. Εκτός από την ξεναγήση, μικροί και μεγάλοι μπορούν να απολαύσουν μια όμορφη βόλτα στον ποδηλατόδρομο που συνδέει τον υγρότοπο με τη γειτονική Μεθώνη, με ποδήλατα που παραχώρησε στον Φορέα ο Δήμος Μεθώνης. Περισσότερες πληροφορίες για τις ξεναγήσεις: κ. Εύα Κατρανά, Τηλ: 2310 794811, axiospress@otenet.gr

Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα

Α Μ Φ Ι Β Ι Ο Ν

Τεύχος 70

Διμηνιαία έκδοση του ΕΚΒΥ ISSN 1106 - 3866

Κωδικός εντύπου: 2661

Ταχυδρομική διεύθυνση: Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων

14ο χλμ Θεσσαλονίκης - Μηχανιώνας, 570 01 Θέρμη.

Τ.Θ. 60394 - Τηλ. 2310 473320 - Φαξ: 2310 471795

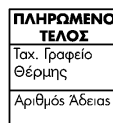
E-mail: mariak@ekby.gr

Υπεύθυνη Έκδοσης: Μαρία Κατσακώρη

Συντακτική Επιτροπή: Ευτυχία Αλεξανδρίδου, Αντώνης Αποστολάκης, Π. Α. Γεράκης, Μαρία Κατσακώρη, Κατερίνα Μπόλη, Σπύρος Ντάφης, Δημήτρης Παπαδήμος, Βασιλική Τσιτσούση

Φωτογραφία εξωφύλλου: *Hyla savignyi*, Γ. Ιωαννίδης

Φωτοστοιχειοθεσία - Επιμέλεια έκδοσης: ANIMA GRAPHICS
Ανατολή Καλεντζίδου, Φραγκίνη 9, 546 24 Θεσσαλονίκη



Κείμενα και φωτογραφίες που αποστέλλονται για δημοσίευση στο περιοδικό δεν επιστρέφονται. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο του περιεχομένου του ΑΜΦΙΒΙΟΝ μόνο εφόσον γίνεται αναφορά στην πηγή.